

Geliş Tarihi/Received: 11. 11. 2021 Kabul Tarihi/Accepted: 05. 01. 2022 DOI: [10.29228/roljournal.57926](https://doi.org/10.29228/roljournal.57926)

OKÇULUK ANTRENÖRLERİNİN SPORCULARINA KARŞI DAVRANIŞ TARZLARININ İNCELENMESİ

 Özcan BOLAT

Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi – besyoozcan46@gmail.com

 Doç. Dr. Murat ERDOĞDU

Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı– muraterdogdu06@gmail.com

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, Türkiye'deki okçuluk antrenörlerinin sporcularına yönelik davranış biçimlerini incelemek ve farklı değişkenler arasındaki farkları belirlemek amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Araştırma Evreni, 2021/2022 sezonunda Türkiye'de yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası müsabakalara katılmış lisanslı aktif okçulardan oluşmaktadır. Örneklem, basit tesadüfi örnekleme ile seçilen 502 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak sporcu ve antrenör demografik bilgilerinin yanı sıra "Spor İçin Antrenör Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi, betimsel istatistikler, bağımsız test ve varyans analizi uygulanarak SPSS 22.0 paketinde gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Değerlendirmeler sonucunda yaşı büyük ve spor yapan sporcuların antrenör davranışlarını yetersiz ve olumsuz olarak algıladıkları belirlenmiştir. Öte yandan milli takım tecrübesi olan orta yaşlı antrenörlerin davranışları sporcular tarafından olumlu karşılandı.

Sonuç: Bu çalışmanın neticesinde, okçuluk antrenörlerinin genel olarak temel antrenman ve yarışma faktörleri ile olumlu antrenör davranışları açısından yetersiz olduklarını belirlemişlerdir. Antrenörlerin sporcular üzerinde etkili olabilmeleri için birikim ve yeteneklerini devamlı yenilemeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, Davranış, Sporcu, Okçuluk

INVESTIGATION OF THE BEHAVIORS OF ARCHERY TRAINERS AGAINST ATHLETES

ABSTRACT

Aim: In this study, it was aimed to examine the behavior of archery coaches in Turkey towards their athletes and to determine the differences between different variables.

Material and Method: The Research Universe consists of licensed active archers who participated in local, regional, national and international competitions in Turkey in the 2021/2022 season. The sample consists of 502 participants selected by simple random sampling. "Coach Behavior Scale for Sport" was used as a data collection tool in the research, as well as the demographic information of athletes and coaches. Statistical analysis of the data obtained in the study was carried out in the SPSS 22.0 package by applying descriptive statistics, independent testing and analysis of variance.

Results: As a result of the evaluations, it was determined that the athletes who are older and doing sports perceive the behaviors of the trainers as inadequate and negative. On the other hand, the behaviors of middle-aged coaches with national team experience were welcomed by the athletes.

Conclusion: As a result of this study, they determined that archery trainers are generally inadequate in terms of basic training and competition factors and positive trainer behaviors. In order for the trainers to be effective on the athletes, they need to constantly renew their knowledge and skills. However, they must be very aware of the athlete's motivational needs during training and competition.

Key Words: Archery, Athlete, Behaviour, Coach

GİRİŞ

Egzersiz, artık dünyada sağlık açısından bir zorunluluk olmuştur. Sağlıklı bir yaşam sürmek ya da sağlıklı bir birey olmak denilince ilk sırayı elbette tıptaki tedaviler ve arayışlar almakta, bunu egzersiz ve spor faaliyetleri izlemektedir. (Çelik ve Soyol, 2020). Günümüzde de okçuluk gibi toplumda nispeten daha az bilinen ve daha az yaygın olan spor branşlarına yönelim artmaktadır. Hem tarihi bir geçmişi olması hem de eğlenceli ve merak uyandıran yönleri ile okçuluk günümüzde değer kazanan branşlar arasındadır.

İnsanlık tarihine bakıldığında okçuluğun başlangıcı tam olarak bilinmemekle birlikte yayın en eski avcılık ve spor aleti olduğunu söyleyebiliriz. Neslini hayatta tutmak, düşmanlarla savaşmak için okçulukla sürdüren insanoğlu, bu yayı kullanan birçok insan topluluğunu da geri püskürtmüştür (Özkafa, 2018).

Spor tarihi açısından bakıldığında da Okçuluk M.Ö 5000 yıllarına uzanan bir geçmişe sahipken günümüzde modern olimpiyatların başlaması ile 1904 yılında ilk defa olimpiyatlarda yer almıştır. 1972 yılından itibaren kesintisiz şekilde olimpiyatlarda yer alan Okçuluk branşında heyecanlı bir yarışma ortamı olması nedeniyle seyir zevki yüksek bir branştır.

Gün geçtikçe daha popüler olan Okçuluk branşında başarı sağlanması elbette iyi bir antrenman programı, çalışma ortamı, sosyo-ekonomik yapı ve psikolojik faktörler gibi birçok durumdan etkilenmektedir. Bunlar arasında en önemlilerinden bir tanesi de antrenörlerin sporcularına karşı davranış tarzlarıdır. Başarı ve başarısızlık noktasında sporcu kadar etkisi olan antrenörlerin sporcularına karşı yaptıkları doğru veya yanlış tutumlar performansı etkileyecektir.

Modern Spor Dünyası'nda antrenör sporcu ilişkileri direkt olarak performansa etki eden bir durumdur. Bu nedenle antrenörlerin kişilik yapılarından antrenörlük tiplerine kadar birçok durum performansa olumlu ya da olumsuz yansımaktadır.

Antrenörler ile ilgili olarak; İnsanlar karakterlerinden ötürü farklı durumlarda farklı tepki gösterirler. Her bireyin bu hareketlere yüklediği mana ve değer ayrıdır. Herkes gibi, antrenörlerinde farklı yetenekleri ve kişilikleri vardır. Sporcu, antrenörüne olan yakın alaka nedeniyle, pozitif veya negatif kişiliğinden güçlü bir şekilde etkilenir. Antrenörler, antrenörlük yaptıkları ekipteki sporcuların özel farklılıklarını ve kişilik farklılıklarını anlamalıdır (Tutko ve ark., 1971).

Tutko ve ark (1971) Yaptığı çalışmalarda başarılı spor liderlerinin kişilik özelliklerinin başarılı ve elit sporcuların kişilik özellikleri ile benzerlikler taşıdığı gösterilmiştir. Buna göre;

- Seçkin antrenör en üstte olmayı hedefler ve bunu yapmak için motive olur.
- Diğer sosyal ve arkadaş canlısı insanlarla birlikte olmayı sever.
- Stres altındayken heyecanı bastırmakta özellikle iyidirler.
- Lider olmak isteyen ve bunun için çabalayan kişilerdir. Suçu kabul eden ve işler yolunda gitmezse sorumluluk alan bir kişilikleri vardır.
- Liderlerin psikolojik dayanıklılık açısından başarılı, atılım yapabilen liderler olduğu gözlemlenmiştir.

Antrenör, üstlendiği yetki ve sorumlulukların yanı sıra gerçekleştirdiği görevler açısından da toplum için çok önemli bir konuma sahiptir. Antrenör tarafından kullanılan işlevler, önce sporcunun refahına ve ardından sporcunun veya takımın kazanma şansını artırmaya dayanmalıdır (Martens, 1998).

Bu çalışmada, Türkiye'de yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası müsabakalara katılmış lisanslı aktif okçuluk sporcularının davranış tarzı algılarını analiz etmek için toplam 502 okçuya ölçek uygulanmıştır. Bu ölçek çalışmasının sonuçları, Türk okçuluk antrenörlerinin antrenman ve müsabakalarda sporculara yönelik davranış biçimlerini geliştirmeyi, sporcuların performansı üzerinde olumlu etkisi olan yönleri ortaya çıkarmayı ve olumlu ilkeleri netleştirmeyi amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın yöntemi

Bu çalışma okçuluk sporuyla ilgilenen sporcuların antrenörlerinin, sporcularına karşı davranış tarzlarının incelenmesi için yapılmıştır. Türkiye'de yerel, bölgesel, millî ve uluslararası karşılaşmalarda mücadele eden, lisanslı faal okçulara Gül (2015) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan, antrenman ve müsabaka temel etmenleri (39 madde), olumsuz antrenör davranışı (8 madde) 2 alt boyut olmak üzere toplam 47 maddeden oluşan ölçek ile antrenman ve müsabaka temel etmenleri- olumsuz antrenör davranışı tarzlarını incelemek ve ilişkili faktörleri belirlemeye yönelik tarama modelinde bir araştırmadır.

Bu araştırma 26.03.2021 tarihli ve 51581 sayılı etik kurul izniyle yürütülmüştür.

2.2. Araştırmanın evreni

Araştırmanın evreni 2021/2022 döneminde, Türkiye’de çevresel, bölgesel, ulusal ve uluslararası yarışmalara katılmış lisanslı aktif okçulardan oluşmaktadır. Örneklem, basit tesadüfi örnekleme ile seçilen 502 katılımcı oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplam aracı olarak sporcu ve antrenör demografik bilgilerini ile birlikte Mallet ve Cote’un geliştirmiş olduğu “Spor için Antrenör Davranış Ölçeği (Coaching Behaviour Scale for Sport- CBS-S)” kullanılmıştır. 2015 yılında Gül tarafından Spor için Antrenör Davranış Ölçeği (SADÖ) olarak Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan ölçek antrenman ve müsabakanın temel etmenleri (39 madde), olumsuz antrenör davranışı (8 madde) 2 alt boyut olmak üzere toplam 47 maddeden oluşan ölçek kullanılmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Elde edilen veri analizleri SPSS 22 programı standartlarına uygun bir biçimde kodlanarak, yanıtların kaydı düzenlenmiştir. Elde edilen bulgularının değerlendirilmesinde kişisel özellikleri, spor için antrenör davranış ölçeği (CBS-S) ile ilgili analizlerde normal dağılım gösteren ($p>0,05$) verilerin karşılaştırılması için bağımsız t testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Bütün istatistiksel cevaplar $p<0,05$ anlamlılık düzeyine göre tespit edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Okçuların Türkiye şampiyonalarında madalya kazanma durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	t	p
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	Evet	110	5,21	1,21	-3,53	0,001*
	Hayır	392	5,64	0,79		
Olumsuz Antrenör Davranışları	Evet	110	1,73	1,11	2,51	0,013*
	Hayır	392	1,44	0,88		

*= $p<0,05$

Tablo-1 incelendiğinde ankete katılan okçuların, okçuluk sürelerine göre antrenör tutumlarında farklılıklara rastlanmıştır. Araştırmaya katılan okçuların Türkiye şampiyonalarında madalya kazanma bakımından, antrenör davranışları arasında farklılıklar saptanmıştır. Türkiye şampiyonalarında madalya alan okçular ($\bar{x}=5,21\pm 1,21$), Türkiye şampiyonalarında madalya alamayan okçuların ($\bar{x}=5,64\pm 0,79$), antrenörlerinin antrenman ve müsabaka temel etmenlerinin az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 2. Okçuların milli sporcu olma durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	t	p
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmeleri	Milli sporcu	57	4,75	1,42	-4,67	0,00*
	Milli olmayan sporcu	445	5,65	0,77		
Olumsuz Antrenör Davranışları	Milli sporcu	57	2,18	1,24	4,53	0,00*
	Milli olmayan sporcu	445	1,41	0,86		

*= $p<0,05$

Tablo-2 incelendiğinde ankete katılan okçuların milli okçu olma durumlarına göre antrenör davranışlarının farklı olduğu saptanmıştır. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak milli okçu olanların ($\bar{x}=4,75\pm1,42$), milli okçu olmayanlara ($\bar{x}=5,65\pm0,77$), göre antrenörlerin antrenman ve müsabaka temel etmenlerinin az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 3. Okçuların uluslararası madalya kazanma durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	t	p
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmeleri	Evet	57	4,94	1,26	-5,43	0,00*
	Hayır	445	5,62	0,83		
Olumsuz Antrenör Davranışları	Evet	57	2,04	1,33	3,33	0,01*
	Hayır	445	1,43	0,85		

*= $p<0,05$

Tablo-3 incelendiğinde ankete katılan okçuların dünya çapında madalya edinme durumuna baktığımızda antrenörlerinin davranışlarında farklılıklar tespit edilmiştir. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak uluslararası madalya alan okçuların ($\bar{x}=4,94\pm1,26$), uluslararası madalya alamayan okçuların ($\bar{x}=5,62\pm0,83$), antrenörlerin antrenman ve müsabaka temel unsurlarının az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 4. Antrenörlerin uluslararası madalya kazanma durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	t	p
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmeleri	Evet	118	5,24	1,28	-3,29	0,01*
	Hayır	384	5,65	0,75		
Olumsuz Antrenör Davranışları	Evet	118	1,83	1,17	3,64	0,00*
	Hayır	384	1,41	0,84		

*= $p<0,05$

Tablo-4 incelendiğinde, ankete katılan okçuların antrenörlerinin uluslararası madalya alma durumu açısından antrenör davranış tarzlarındaki farklar tespit edilmiştir. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak okçuların, uluslararası madalya alan antrenörlerinin ($\bar{x}=5,24\pm1,28$) uluslararası madalya alamayan antrenörlere ($\bar{x}=5,65\pm0,75$) göre antrenman ve müsabaka temel

etmenlerinin az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 5. Antrenörlerin milli takımlarda görev alma durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	t	p
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	Evet	59	4,84	1,50	-4,08	0,00*
	Hayır	443	5,65	0,77		
Olumsuz Antrenör Davranışları	Evet	59	2,14	1,25	4,30	0,00*
	Hayır	443	1,42	0,86		

*= $p<0,05$

Tablo-5 incelendiğinde ankete katılan okçu antrenörlerinin ulusal takımda görev alma durumu açısından okçularına karşı tutumunda farklar olduğu saptanmıştır. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak okçuların, milli takımlarda görevlendirilmeyen antrenörlerinin ($\bar{x}=5,65\pm0,77$) milli takımlarda görevlendirilen antrenörlere ($\bar{x}=4,84\pm1,50$) göre antrenman ve müsabaka temel etmenlerinin az olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Diğer taraftan antrenörlerinin olumsuz antrenör davranışı alt boyutu açısından ortalamalara bakıldığında milli takımlarda görevlendirilmeyen antrenör ($\bar{x}=1,42\pm0,86$) milli takımlarda görevlendirilen antrenörlere ($\bar{x}=2,14\pm1,25$) göre daha fazla olumsuz antrenör davranışı sergiledikleri saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 6. Okçuların yaşlarına göre durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	f	p	Ort. Farkı
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	14-17 Yaş	152	5,45	1,01	4,15	0,01*	3>1*
	18-20 Yaş	173	5,47	0,94			3>2*
	21-36 Yaş	177	5,71	0,78			1,2<3*
Olumsuz Antrenör Davranışları	14-17 Yaş	152	1,54	0,93	0,21	0,81	
	18-20 Yaş	173	1,48	0,94			
	21-36 Yaş	177	1,48	0,95			

*= $p<0,05$

Tablo-6 incelendiğinde ankete katılan okçuların yaş değişkeni açısından antrenör tutumlarında farklar olduğu saptanmıştır. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak antrenman ve müsabaka temel etmenlerinde ($F=4,15$; $p=0,01$) ortalamaları, okçu yaşı değişkeni açısından anlamlı farklar saptanmıştır. Değişkenlerin 21-36 yaş grubu okçuların diğer yaş grubu okçulara göre (14-17 yaş ile 18-20 yaş) ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır. (21-36 yaş $\bar{x} = 5,71\pm0,78$; 14-17 yaş $\bar{x} = 5,45\pm1,01$; 18-20 yaş $\bar{x} = 5,47\pm0,94$). Farklı olarak olumsuz antrenör davranışı alt boyutunda sporcu yaşı değişkeni açısından farkın olmadığı saptanmıştır.

Tablo 7. Sporcuların kaç yıldır okçuluk sporu yapmaktasınız sorusuna göre durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	f	p	Ort. Farkı
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	1-3 Yıl	258	5,54	0,96	0,03	0,96	
	4-6 Yıl	196	5,56	0,81			
	7 Yıl ve Üzeri	48	5,52	1,06			
Olumsuz Antrenör Davranışları	1-3 Yıl	258	1,42	0,83	6,59	0,001*	1<3*
	4-6 Yıl	196	1,49	0,98			2<3*
	7 Yıl ve Üzeri	48	1,96	1,20			3>1*
							3>2*

*= $p<0,05$

Tablo-7 incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların okçuluk sürelerine göre antrenör davranış tarzlarında farklılıklar ortaya konmuştur. Alt boyutların ortalamalarına bakıldığında olumsuz antrenör davranışları ($F=6,59$; $p=0,001$) ortalamaları okçuluk yılı değişkeni açısından anlamlı farklar saptanmıştır. Alt boyutları, 7 yıl ve üzeri grubu sporcularının diğer yaş grubu sporcularına göre (1-3 yıl ile 4-6 yıl) ortalama değerlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. (7 yıl ve üzeri $\bar{y}_k=1,96\pm 1,20$; 1-3 yıl arası $\bar{y}_k=1,42\pm 0,83$; 4-6 yıl arası $\bar{y}_k=1,49\pm 0,98$). Diğer taraftan antrenman ve müsabaka temel etmenleri alt boyutunda okçuluk süresi değişkeninde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Tablo 8. Antrenörlerinin yaşlarına göre durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	f	p	Ort. Farkı
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	22 Yaş ve Altı	6	4,98	1,13	0,934	0,42	
	23-30 Yaş	205	5,59	0,74			
	31-40 Yaş	203	5,54	0,85			
	41 Yaş ve üzeri	88	5,53	1,33			
Olumsuz Antrenör Davranışları	22 Yaş ve Altı	6	1,98	1,13	2,390	0,06	
	23-30 Yaş	205	1,49	1,04			
	31-40 Yaş	203	1,42	0,82			
	41 Yaş ve üzeri	88	1,70	0,96			

Tablo-8 incelendiğinde ankete katılan okçuların milli okçu durumu açısından herhangi bir anlamlı farka rastlanmamıştır.

Tablo 9. Antrenörlerin eğitim durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	f	p	Ort. Farkı
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	Ortaokul	7	5,16	1,06	2,86	0,03*	
	Lise	61	5,34	1,00			
	Üniversite	267	5,52	0,99			
	Lisansüstü	167	5,69	0,73			
Olumsuz Antrenör Davranışları	Ortaokul	7	2,62	1,30	11,0	0,00*	1>3,4*
	Lise	61	1,85	1,08			2>4*
	Üniversite	267	1,56	0,98			4<3<2*
	Lisansüstü	167	1,25	0,70			4<1,2,3*

*= $p<0,05$

Tablo-9 incelendiğinde ankete katılan okçuların, antrenörlerinin eğitim durumu değişkeni açısından olumsuz antrenör davranışları alt boyutunda anlamlı farklar saptanmıştır. Değişkenlerin ortalamalarına bakıldığında ortaokul mezunu olan bireylerin ($\bar{x}=2,62\pm 1,30$) lisans ve lisansüstü eğitime sahip antrenörlere ($\bar{x}=1,25\pm 0,70$) göre antrenman ve müsabaka temel etmenlerinin az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 10. Antrenörlerinin sporcularını çalıştırma sürelerine göre durumu

ALT BOYUTLAR	Değişken	N	Ort.	SS	f	p	Ort. Farkı
Antrenman ve Müsabaka Temel Etmenleri	3 Yıl ve Altı	266	5,54	0,98	0,55	0,64	
	4-6 Yıl arası	180	5,59	0,78			
	7-9 Yıl arası	44	5,42	1,05			
	10 Yıl ve üzeri	12	5,55	0,99			
Olumsuz Antrenör Davranışları	3 Yıl ve Altı	266	1,43	0,80	15,42	0,00*	1<3,4*
	4-6 Yıl arası	180	1,39	0,85			2<3,4*
	7-9 Yıl arası	44	2,16	1,30			3>1,2*
	10 Yıl ve üzeri	12	2,61	1,80			4>1,2*

*= $p<0,05$

Tablo-10 incelendiğinde ankete katılan okçuların, antrenörlerinin kendilerini çalıştırma süreleri açısından antrenör davranış tarzlarında farklılıklar ortaya konmuştur. Alt boyut ortalaması dikkate alınarak olumsuz antrenör davranışı ($F=15,42$; $p=0,00$) antrenörlerin yaş değişkenine göre anlamlı fark saptanmıştır. Olumsuz antrenör davranışı faktörü incelendiğinde, 4-6 yıl arasında yer alan antrenörlerin diğer yıl değişkenlerine göre daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir (4-6 yıl $\bar{x}=1,39\pm 0,85$; 3 yıl ve altı yıl $\bar{x}=1,43\pm 0,80$; 7-9 yıl $\bar{x}=2,16\pm 1,30$; 10 yıl ve üzeri yıl $\bar{x}=2,61\pm 1,80$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye şampiyonalarında madalya alan okçu ($\bar{x}=5,21\pm 1,21$) Türkiye şampiyonalarında madalya alamayan okçulara ($\bar{x}=5,64\pm 0,79$) göre antrenörlerinin, antrenman ve müsabaka temel etmenlerini az bulduklarını, diğer taraftan kendilerine karşı çok olumsuz antrenör davranışı sergiledikleri saptanmıştır (Tablo-1). Bununla birlikte milli okçu sporcuların ($\bar{x}=4,75\pm 1,42$) milli okçu olamayan sporculara ($\bar{x}=5,65\pm 0,77$) göre antrenörlerinin antrenman ve müsabaka temel etmenlerini az bulduklarını bununla birlikte kendilerine karşı daha çok olumsuz antrenör davranışı sergiledikleri saptanmıştır (Tablo-2). Aynı şekilde uluslararası madalya alan okçular ($\bar{x}=4,94\pm 1,26$) uluslararası madalya alamayan okçulara ($\bar{x}=5,62\pm 0,83$) göre antrenörlerinin antrenman ve müsabaka temel etmenlerini az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan okçuların antrenörlerinin eğitim durumlarına göre antrenörlerin davranış tarzlarındaki farklılıklar ortaya konmuştur. Araştırmaya katılan okçuların antrenör eğitim durumuna göre olumsuz antrenör davranış tarzları arasında farklılıklar bulunmuştur. Değişken ortalamalarına bakıldığında, ortaokul mezunu bireylerin ($\bar{x}=2,62\pm1,30$) lisans ve lisansüstü eğitime sahip antrenörlere ($\bar{x}=1,25\pm0,70$) göre antrenman ve müsabaka temel etmenlerini az olduğunu düşünürken sporcularına tutumlarının negatif olduğu saptanmıştır (Tablo-9). Eskrimciler üzerine yapılan bir çalışmada antrenörlerin öğrenim durumuna göre antrenör davranışlarının değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir (Toros ve Duvan, 2011).

Okçuların, uluslararası madalya kazanan antrenörlerinin ($\bar{x}=5,24\pm1,28$) uluslararası madalya kazanamayan antrenörlere ($\bar{x}=5,65\pm0,75$) göre antrenman ve müsabaka temel etmenlerini az bulduklarını bununla birlikte kendilerine karşı daha çok olumsuz antrenör davranışı sergiledikleri saptanmıştır (Tablo-4). Araştırma bulgularıyla tutarlı olarak, antrenörlerin etkili davranış ve yetkinlikleri, antrenörlerin atletik, kariyerleri boyunca başarıları ile doğru orantılı değildir. Birçok çalışmada, antrenör liderlik davranışı sporcuların memnuniyetini, performansını, güvenini, kaygısını ve atletik becerilerini etkiler. Jowett ve Poczwadowski (2007), ye göre etkili antrenör ve sporcu ilişkisi antrenör ve sporcu arasındaki karşılıklı duygu, düşünce ve davranışların ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır.

İncelemeye katılan okçuların antrenörlerinin, milli takımda görevlendirilme durumuna göre sporcularına karşı tutumlarında farklar olduğu saptanmıştır. Sonuçların ortalamalarına bakıldığında okçuların, milli takımda görev alamayan antrenör ($\bar{x}=5,65\pm0,77$), milli takımda görev alan antrenörler ($\bar{x}=4,84\pm1,50$) antrenman ve müsabakanın temel etmenlerini az buldukları saptanmıştır. Diğer taraftan antrenörlerin olumsuz antrenör davranışı alt boyutu açısından ortalamalara bakıldığında milli takımda görev almayan antrenörlerin ($\bar{x}=1,42\pm0,86$) milli takımda görev alan antrenörlere ($\bar{x}=2,14\pm1,25$) göre daha çok olumsuz antrenör davranışı sergiledikleri saptanmıştır (Tablo-5).

Araştırmaya katılan okçuların yaş değişkenine göre antrenör davranış tarzlarında farklılıklar ortaya konmuştur. Sonuçlara baktığımızda antrenman ve müsabaka temel etmenleri ($F= 4,15$; $p= 0,01$) ortalamaları sporcu yaşı açısından anlamlı fark saptanmıştır. Bu neticeye göre, 21-36 yaş arası okçuların diğer yaş arası okçulara göre (14-17 yaş ile 18-20 yaş) ortalama değerlerinin yüksek olduğu saptanmıştır. (21-36 yaş $\bar{x} = 5,71\pm0,78$; 14-17 yaş $\bar{x} =5,45\pm1,01$; 18-20 yaş $\bar{x} =5,47\pm0,94$). Diğer yandan olumsuz antrenör davranış alt boyutunda sporcu yaş değişkeni arasında fark olmadığı belirlenmiştir (Tablo-6).

Olumsuz antrenör davranışı alt boyut açısından ise antrenörün davranış tarzındaki farklılık ortaya çıktı. Değişkenlerin ortalamalarına bakıldığında olumsuz antrenör davranışları ($F=6,59$; $p=0,001$) ortalamaları okçuluk yılı değişkeni açısından farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde 7 yıl üzeri grubu sporcularının diğer yaş grubu sporcularına göre (1-3 yıl ile 4-6 yıl) ortalama değerlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. (7 yıl ve üzeri yıl $\bar{x}$ = $1,96\pm 1,20$; 1-3 yıl arası yıl $\bar{x}$ = $1,42\pm 0,83$; 4-6 yıl arası yıl $\bar{x}$ = $1,49\pm 0,98$) (Tablo-7). Diğer taraftan antrenman ve müsabakanın temel etmenleri alt boyutunda okçuluk süresi değişkeni arasında farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bir antrenörün profesyonel antrenörlük sergileyebilmesi için, ilgili spor dalında en az on yıllık antrenörlük tecrübesine sahip olması ve uluslararası ve ulusal düzeyde başarılı sporculara antrenörlük yapmış olması gerekir (Wiman ve ark., 2010).

Sonuç olarak; Ölçeğin ilk unsuru olan antrenman ve müsabaka temeli, sporcunun yaşı, sporcunun spor lisans yaşı, antrenörü ile geçirdiği süre, Türkiye şampiyonalarında madalya alma durumu, sporcunun milli okçu olma durumu, ulusal şampiyonalarda madalya alma durumu, antrenörün yaşı, eğitim düzeyi sporcularla birlikte çalışılan süresi değişkenleri tespit edilen farklılıklar, spor müsabakalarında uluslararası madalya alma durumu, milli takıma antrenörlük durumu unsurlarındaki farklılıklar tespit edilmiştir.

Buna göre, yaşlı büyük, daha atletik, bir antrenörle daha uzun süre çalışmış, milli sporcu ve uluslararası madalya kazanmış sporcular, antrenman ve müsabakanın temel etmenleri çerçevesinde antrenörün davranış şeklini beğenmediklerini söylemekte bu bağlamda antrenörlerini yetersiz bulmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, sporcunun tecrübesi arttıkça antrenörün davranış tarzının uygunsuz olduğu algısının ortaya çıkmaya başladığı tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmelerle antrenörün olumsuz davranışı olarak bilinen ölçekteki ikinci faktörün karşılaştırmalı testinin sonuçlarına göre antrenörün sporcularına olumsuz davrandığı neticesine varılmıştır.

Küreselleşmenin etkisiyle dünyadaki çoğu ülke sporcularını fiziksel ve fizyolojik olarak benzer antrenman programları ile müsabakalara hazırlamaktadır. Bu bağlamda başarılı adayları başarısız adaylardan ayıran faktörler olarak fiziksel ve fizyolojik özelliklerden ziyade psikolojik faktörlerin etkili olduğu saptanmıştır. Sporcunun psikolojisini etkileyen en önemli faktör olarak, onunla en çok temasa geçen antrenörlerin bilgi ve becerilerine güvenme ihtiyacını doğmuştur.

Bu bağlamda sporcular, antrenörlerinin güvenebilecekleri ekipmanlar edinmelidir. Antrenörler, antrenman ve performans test formları gibi meslekleri ile ilgili çeşitli teknik bilgi ve becerileri geliştirirken, becerilerini geliştirmek için gerekli eğitimleri almaları gerekir.

Sporcuların ruh hallerinin sağlıklı olması ve başarılarına yansımaları için antrenörlerin sporcularını iyi tanımaları ve geldikleri sosyal sınıfları dikkate almaları gerekir.

Antrenörlerin pozitif ve psikososyal ölçeklere göre kapasiteleri yetkili kurumlar (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Üniversiteler, Federasyonlar) tarafından objektif olarak doğrulanmalıdır.

Federasyonlar, spor bakanlıkları ve üniversiteler, sporcuları motive etmede en etkili konumda antrenörler yetiştirmek için seminer ve kurs gibi faaliyetlerini güçlendirmeli ve tüm antrenörlerin bu faaliyetlere etkin katılımını sağlamalıdır. Öğretim elemanlarının işlevlerini geliştirmek için eğitim ve öğretim alanında potansiyel ve gelişmiş ülkelerle işbirliği yapılması gerekmektedir,

Bu araştırmayı temel alarak, antrenör davranışı ve ürünleri paylaşma konusundaki akademik çalışmaları güçlendirmek ve ölçeklendirmek, antrenörlerin üretkenliği arttırmalarına yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Çelik, N. ve Soyal, M. (2020). Orta yaşlı sedanter bireylerde egzersizin homosistein ve bazı kan parametreleri üzerine etkisi. *Fiziksel Kültür ve Spor Pedagojisi*, 24(5).
- Gül, M. (2015). *Türkiye'deki güreş antrenörlerinin sporcularına karşı davranış tarzlarının analizi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor A.B.D. Samsun.
- Jowett, S. & Poczwadowski, A. (2007). *Understanding the Coach-Athlete Relationship*. In S. Jowett and D. Lavallee (Eds.), *Social Psychology in Sport* (pp. 3–14). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Mallet, C. & Cote, J.(2006). Beyond winning and losing: Guidelines for evaluating high performance coaches, the sport psychologist, Human Kinetics Inc: (20); 213-221.
- Martens, R. (1998). *Başarılı antrenörlük*. (Tuncer B. Çev.). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Özkafa, F. (2018). Okçuluk ve hat sanatı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*,7(3), 1642-1672.
- Toros, T. & Duvar, A. (2011). Eskrimcilerde algılanan antrenörlük davranışı, Kolektif yeterlik ve hedef yönelimleri arasındaki ilişki, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1): 33-41.
- Tutko, T., Richards, A. and Jack, W. (1971). *Psychology of Coaching*. s.15, Boston.
- Wiman, M., Salmoni, W. & Hall, R.C (2010). An examination of the definition and development of expert coaching, *International Journal of Coaching Science*, 4/2:37-60.